

Jan Bouwe van den Berg

*Division of Theoretical Mechanics, University of Nottingham
Nottingham NG7 2RD, United Kingdom
Jan.Bouwe@nottingham.ac.uk*

Column Wiskundigen in den vreemde

From Nottingham Forest

December 2000 promoveerde Jan Bouwe van den Berg aan de Universiteit Leiden. In januari werd hij voor de tijdsduur van twee jaar EPSRC-research fellow (Engineering and Physical Sciences Research Council) aan the University of Nottingham (UK). Een jaar lang houdt hij ons op de hoogte van zijn avonturen in Nottingham Forest.

Een tijdje in je eentje in het buitenland verblijven zet bijna onherroepelijk aan tot reflectie. Dat was zo toen ik tijdens mijn studie een half jaar naar Frankrijk ging en dat is nu weer zo. Alleen al om die reden zou ik het iedereen aanraden. Ik merk (en niet alleen bij mezelf) dat het enorm veel voldoening geeft om geheel op jezelf aangewezen te zijn en te merken dat je dat overleeft. Sterker nog, dat je een leuke tijd kunt hebben. Het helpt natuurlijk dat de meeste Engelsen ontzettend aardig zijn en snel bereid zijn je bij hun drinkgelag te betrekken. Natuurlijk is niet alles fantastisch; het grootste nadeel in Nottingham is dat Engelsen het persoonlijke gesprek schuwen. Tenzij ze voldoende drank op hebben, dan wil het nog wel eens wat worden.

Maar uiteraard hebben Nederlanders net zulke vreemde trekjes. Bovendien zijn er eigenlijk veel meer overeenkomsten dan verschillen tussen Nederland en Engeland. Allebei denken ze dat ze wel even wereldkampioen voetbal zullen worden, al is dat voor het Nederlands elftal op de lange baan geschoven. Dat wordt mij natuurlijk voortdurend onder de neus gewreven (gelukkig heeft het Nederlands cricketteam zich wel voor het WK geplaatst en cricket wordt hier nog belangrijker gevonden dan voetbal). Engelsen en Nederlanders klagen even hard dat hun benzineprijzen de hoogste van de hele wereld zijn. En de befaamde kop boven het maaiveld, die vaak zo typisch Nederlands wordt gevonden, heeft hier een vergelijkbare variant. De ene dag wordt Tony Blair of David Beckham als een halfgod de hemel in geprezen, de volgende dag heeft hij alles helemaal verkeerd gedaan en heeft hij geen enkel krediet meer. Ook de Engelsen willen de menselijke feilbaarheid benadrukt zien en de tabloids springen hier gretig op in.

Meer nog dan tot reflectie over de wereld om je heen, word je gedwongen over jezelf na te denken. Een van de vragen die naar voren komt is wat het onderzoek dat je doet nou eigenlijk voorstelt. Ik vermoed dat elke wiskundige zulke periodes van twijfel doormaakt. Je ziet al die ontzettend slimme mensen om je heen die allemaal mooie stellingen bewijzen over heel moeilijke dingen, terwijl wat je zelf doet wel aardig is maar ook heel triviaal als je het eenmaal begrijpt. Gisteravond in de pub uitte een van de promovendi hier diezelfde twijfel. Omdat ik het al eerder heb meegemaakt, en misschien omdat ik toch enige voldoening heb kunnen ontlenen aan

het voltooien van mijn proefschrift, is het nu als postdoc iets makkelijker om dat te relativeren dan als promovendus. De twijfel wordt nog versterkt doordat je als promovendus vaak het gevoel hebt dat de universiteit je niet echt serieus neemt. Om te beginnen zit je met drie AIO's op een tweepersoons kamer. Daarnaast verdienen je leeftijdsgenoten in het bedrijfsleven al snel het dubbele van wat jij verdient. Universiteiten doen bovendien voortdurend pogingen om de AIO-salarissen in beurzen om te zetten met het argument dat promoveren meer opleiding dan werk is. De begeleiding van promovendi is echter in het algemeen zo beperkt dat dit argument onmogelijk staande te houden is. Ten slotte is het uitzicht op een vaste baan bij een universiteit twijfelachtig zo niet nihil, zodat onder promovendi en postdocs het belangrijkste gespreksonderwerp is waar je volgend jaar denkt te werken.

Dat is overigens in Nottingham net zo als in Leiden en van promovendi aan andere universiteiten hoor ik niet anders. Ik weet wel dat deze klachten zo oud zijn als de weg naar Rome. Het opvallende is dat het merendeel van de academici met een vaste aanstelling er totaal anders tegenaan kijkt. Telkens weer krijg je te horen dat je toch jong bent, dat wiskunde toch een leuk vak is en dat je je toch nog geen zorgen hoeft te maken over geld of een vaste baan. En elke keer denk je: dat is makkelijk praten als je een goedbetaalde vaste baan hebt.

Gezien de problemen die universiteiten hebben met het werven van promovendi zou je verwachten dat met wat moderner personeelsbeleid het promotieonderzoek aantrekkelijker wordt gemaakt. Mensen die totaal gefascineerd zijn door wiskunde zullen onder alle omstandigheden wel gaan promoveren, maar de meeste afstudeerende wiskundigen hebben meerdere pijlen op hun boog en zullen een afweging maken tussen universiteit en bedrijfsleven. En in vele opzichten is het bedrijfsleven zeker zo aantrekkelijk. Het werk is er afwisselend en op resultaat gericht en er is structureel aandacht voor ontplooiing en begeleiding. Maar aan de universiteit is vergelijken met het bedrijfsleven vloeken in de kerk; een universiteit is immers geen bedrijf. En de vrees voor toename van bureaucratische rompslomp is zo groot dat bestaande oneffenheden in de organisatie op de koop toe worden genomen.

Maar goed, ik moet me niet al te druk maken over promovendi. Als postdoc wordt het tijd om de overgang te maken. Ik beweer nu al dat het heel wat waard is om in alle vrijheid wiskundig onderzoek te kunnen doen. Dus binnenkort zeg ik waarschijnlijk ook dat je je altijd later nog druk kunt maken over het vinden van een baan. Er zijn tenslotte belangrijker zaken in de wereld. ←